

49. Глазьев, С.Ю., 2010, Стратегия опережающего развития России в условиях глобального кризиса: монография, М: Экономика, Москва.
50. Дементьев, В.В., Далевська, Н.М., 2011, Мінливість та сталість світового політико-економічного простору у контексті еволюції складних систем, Наукові праці Донецького національного технічного університету / Серія: економічна, № 39-2, s. 50–54.
51. Квілінський, О. С., 2012, Стратегічні аспекти формування можливостей покращення діяльності суб'єктів малого бізнесу, Схід, № 6 (120), s. 44-49.
52. Косолапов, Н.А., 2005, Глобализация: территориально-пространственный аспект, Мировая экономика и международные отношения, № 6, s. 3-13.
53. Кравченко, С.И., 2009, Классификация инновационного потенциала, Экономист, № 8, s. 14–21.
54. Кравченко, С.И., Квилинский А.С., 2016, Оптимизация конкурентоспособности инновационного проекта в условиях стратегической синергетизации, Вісник економічної науки України, по 1(30), s. 70-77.
55. Лепа, Р.Н., 2013 (red.), Рефлексивные процессы в экономике: концепции, модели, прикладные аспекты: монография, Апекс, Донецк.
56. Лефевр, В.А., 2003, Рефлексия, Когито-Центр, Москва.
57. Ляшенко, В.І., Котов, Е.В., 2015, Україна ХХІ: неоіндустріальна держава або “крах проекту”? : монографія, Інститут економіки промисловості НАН України, Полтавський університет економіки і торгівлі, Київ.
58. Макконелл, К.Р., Брю, С.Л., 1993, Экономикс: принципы, проблемы и политика, Хагар-Демос, Киев.
59. Маркс, К., 1973, Капитал. Критика политической экономики, Издательство политической литературы, Москва.
60. Маслоу, А.Г., 2009, Мотивация и личность, Издательский дом " Питер", Санкт-Петербург.
61. Мировой банк, Вашингтон, 2016, Цифровые дивиденды. Группа Всемирного банка развития, http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDS/IB/2016/01/13/090224b08405bbc0/1_0/Rendere d/PDF/World0developm010dividends0overview.pdf [access: 05.05.2016].
62. Наджафов, Д.Г., Белоусова, З.С., 2005, Сталин и космополитизм. 1945–1953. Документы Агитпропа ЦК, Материк, Москва.
63. Новиков, Д.А., 2005, Теория управления организационными системами, Московский психолого-социологический институт, Москва.
64. Фридман, Д., 2010, Следующие 100 лет: Прогноз событий XXI века, Эксмо, Москва.
65. Хобта, В.М., Попова, О.Ю., Мешков, А.В., 2005, Активізація і підвищення ефективності інвестиційних процесів на підприємствах, Норд-Пресс, Донецьк.
66. Харазішвілі, Ю.М., 2010, Теоретико-методологічні підходи до визначення внеску науково-технічного прогресу в моделі економічного зростання, Банківська справа, № 6, s. 6–21.
67. Шопенгауэр, А., 2011, Афоризмы житейской мудрости, АСТ, Москва.

Ю. Д. Костін

*д-р екон. наук,
академік АЕН України,*

В. С. Телегін

аспірант

Харківський національний університет радіоелектроніки

ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКАХ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Постановка проблеми. Кінцевою метою реформування ринку електричної енергії України є повномасштабна лібералізація ринкових відносин та розбудова ефективного конкурентного середовища. З огляду на це, основними принципами функціонування оновленого ринку електроенергії стають забезпечення для усіх його суб'єктів рівних можливостей доступу, у тому числі недискримінаційного доступу до магістральних і міждержавних електромереж, а також незалежність державного регулювання [1, ст. 3]. Перехід до нової моделі ринку електроенергії зумовлює значні зміни у діяльності ДП «НЕК «Укренерго», які необхідно враховувати при прийнятті управлінських рішень щодо розбудови ефективної стратегії розвитку підприємства.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Визначенню перспектив нової моделі ринку електроенергії присвячена чимала кількість досліджень. У економічній літе-

ратурі активно дискутуються принципи організації ринку сегментів ринку (С. Мехович [2], Ю. Носулько [3], В. Цаплін [4]), досліджуються ризики лібералізації, вивчаються фактори, які можуть негативно вплинути на перебіг реформування (А. Завербний [5], Т. Процюк [6], Н. Стрельбицька [7], О. Суходоля [8]). Проте вплив реформи на діяльність підприємств, які мають бути примусово реорганізовані згідно нормативним вимогам, залишається недостатньо дослідженим. До таких підприємств відноситься і ДП «НЕК «Укренерго». Зокрема, дискусійними залишаються питання щодо необхідності його корпоративізації, а також щодо організаційно-правових форм підприємств, які стануть його «спадкоємцями».

Метою статті є аналіз впливу реформування ринку електричної енергії України на діяльність ДП «НЕК

«Укренерго», зокрема визначення наслідків реорганізації підприємства та оцінка пов'язаних з нею ризиків.

Виклад основного матеріалу. До найбільш суттєвих змін, які у найближчій перспективі очікують ДП «НЕК «Укренерго», слід віднести його реорганізацію, яка має відбутися до 1 січня 2016 р. [1]. Згідно з вимогами вітчизняного законодавства, на базі ДП «НЕК «Укренерго» мають бути створені два юридично самостійних підприємства: перше працюватиме як системний оператор, друге здійснюватиме передачу електроенергії. Така реорганізація є невід'ємною складовою лібералізації ринку електроенергії, адже можливість постачати електроенергію залежить від доступу до мереж. Відповідно, рівність умов постачання передбачає, у тому числі, забезпечення недискримінаційного доступу до мереж передачі електроенергії. З цієї точки зору виокремлення функцій, пов'язаних з передачею електроенергії, є виправданим, адже ця діяльність має здійснюватися незалежно від інших суб'єктів ринку електроенергії.

Схожі вимоги містить і європейське законодавство. Так, Викривкою 2003/54/ЄС [9] визначена необхідність відокремлення сфер діяльності, в яких конкуренція неможлива (транспортування електроенергії), від тих, де можна започаткувати конкурентні відносини (виробництво, продаж). Згідно Директиви, транспортування, виробництво та продаж електроенергії мають здійснювати різні, незалежні одне від одного підприємства. Проте слід зазначити, що у згаданому документі поняття «незалежність» трактується двоїсто. З одного боку, оператори мереж можуть бути самостійними юридичними особами. З другого боку, якщо вони є складовою вертикально інтегрованих підприємств, їх статус має забезпечити автономність «принаймні з точки зору організаційно-правової форми, структури та механізмів прийняття рішень» [9, ст. 10.1]. Таким чином, європейське законодавство не містить прямої вказівки на необхідність реструктуризації ДП «НЕК «Укренерго» з відділенням активів енергопередавального підприємства.

При здійсненні реорганізації ДП «НЕК «Укренерго» слід враховувати деякі особливості. По-перше, цей процес виходить за межі одного підприємства, оскільки за майбутнім системним оператором закріплюються не тільки функції, які раніше виконувалися ДП «НЕК «Укренерго» (оперативно-технологічне управління ОЕС України, організація паралельної роботи з енергосистемами сусідніх країн), а й ті, що належали ДП «Енергоринок» (адміністрування розрахунків, адміністрування комерційного обліку). По-друге, деякі функції системного оператора можна розглядати як «умовно нові», а саме: забезпечення функціонування балансуєчого ринку, ринку допоміжних послуг. Якщо планування режиму роботи об'єднаної енергетичної системи на наступну добу здійснювалося і раніше, то купівля-продаж електроенергії для балансування обсягів попиту та пропозиції у поточній добі, а також для врегулювання небалансів сторін, відповідальних за баланс, є відносно новими. При цьому необхідні обсяги витрат планується покривати за рахунок тарифу на централізоване оперативно-диспетчерське обслуговування.

Запланована реорганізація ДП «НЕК «Укренерго» також вимагає певних бюджетних витрат. Так, для централізованого диспетчерського управління об'єднаною енергетичною системою України плану-

ється здійснити закупівлю та впровадження у промислову експлуатацію програмного та технічного забезпечення, необхідного для функціонування балансуєчого ринку, а також для виконання функцій системного оператора, адміністратора розрахунків та адміністратора комерційного обліку. Необхідний для цього обсяг грошових коштів має бути передбачений у державному бюджеті.

Розглянемо особливості роботи виокремлених підприємств більш детально.

1. *Системний оператор.* Зазначимо, що у вітчизняному законодавстві, яким регулюється функціонування ринку електроенергії, системний оператор – це виключно державне підприємство. Проте чіткої вказівки на його організаційно-правову форму (унітарне або корпоративне підприємство) законодавчі норми не містять [1; 10, ст. 14]. За сукупністю правових ознак, а саме: особливостей утворення (утворюється компетентним органом державної влади у розпорядчому порядку на базі відокремленої частини державної власності та входить до сфери його управління); закріплення майна на основі прав господарського відання; відсутності відповідальності за зобов'язаннями підприємства у органів, до сфери управління яких воно входить, – можна вважати, що системний оператор буде існувати в формі державного унітарного комерційного підприємства.

Важливим є те, що чинне законодавство не передбачає зміни власності для системного оператора. Так, не підлягає приватизації майно, що забезпечує цілісність об'єднаної енергетичної системи України та централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління, магістральні і міждержавні електричні мережі, а також майно наукових установ загальнодержавного значення [10, ст. 6].

За системним оператором закріплюються такі функції [1]:

- централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління режимами роботи об'єднаної енергетичної системи (ОЕС) України, забезпечення операційної безпеки її існування;
- забезпечення функціонування балансуєчого ринку (надання учасникам балансування команди на збільшення/зменшення їх навантаження відповідно до акцептованих ним пропозицій учасників балансування, на підставі яких системний оператор купує/продає електричну енергію на балансуєчому ринку, а також здійснює купівлю-продаж небалансів електричної енергії);
- забезпечення роботи ринку допоміжних послуг (придбання допоміжних послуг з метою дотримання стандартів операційної безпеки ОЕС України, моніторинг виконання постачальниками допоміжних послуг зобов'язань з їх надання);
- адміністрування розрахунків (розрахунки за закуплену/продану електричну енергію на балансуєчому ринку);
- адміністрування комерційного обліку (отримання від усіх учасників ринку погодинних добових графіків відпуску та/або споживання та/або експорту та/або імпорту електричної енергії на наступну добу; отримання від адміністратора розрахунків інформації щодо договірних обсягів купівлі-продажу електричної енергії на ринку двосторонніх договорів та на ринку на «добу наперед», імпортованої та експортованої електричної енергії).

Одним з головних питань, які виникають при створенні системного оператора, залишається питання щодо забезпечення його незалежності та рівновіддаленості від зацікавлених осіб – учасників ринку. Серед механізмів, спрямованих на реалізацію цього завдання, слід виділити такі:

- купівля допоміжних послуг на конкурентних засадах [1, ст. 9, п. 10, 11];

- публічність інформації щодо необхідних допоміжних послуг, їх обсягів, вартості, термінів придбання/надання [1, ст. 9, п. 9, 14]; а також інформації про вимоги до постачальників допоміжних послуг, яка підлягає оприлюдненню системним оператором у порядку, визначеному правилами ринку [1, ст. 9, п. 6];

- ведення окремого обліку витрат та доходів від здійснення діяльності з централізованого диспетчерського управління від інших видів діяльності [1, ст. 17, п. 9];

- надання доступу до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж від імені електропередавального підприємства шляхом проведення електронних аукціонів з розподілення пропускної спроможності мереж [1, ст. 10, п. 1];

- внесення на розгляд КМУ України Плану розвитку ОЕС України навіть у випадку непогодження з зацікавленими інстанціями (центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі, з національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, енергозбереження, відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива) [1, ст. 17, п. 10].

2. *Електропередавальне підприємство.* Особливістю цього напрямку реорганізації ДП «НЕК «Укренерго» є не стільки закріплення за новоствореним підприємством функцій з передачі електроенергії та з розвитку магістральних електромереж, скільки переведення на його баланс величезного майнового комплексу. Як і у попередньому випадку, відкритим залишається питання про організаційно-правову форму електропередавального підприємства. Адже хоча вітчизняне законодавство і містить пряму заборону приватизації магістральних та міждержавних електричних мереж [10, ст. 6], однак не визначено, чи буде це підприємство унітарним або корпоративним зі 100 % акцій у власності держави.

З одного боку, створення публічного акціонерного товариства дає можливість залучати додаткові джерела інвестицій завдяки більш прозорій фінансово-економічній політиці підприємства (фінансові звіти ПАТ підлягають оприлюдненню) та запровадженню комерційно орієнтованого менеджменту, що має підвищити ефективність роботи підприємства. Причому з юридичної точки зору корпоративне підприємство стає власником усього майна, в обмін держава отримує акції, через володіння якими здійснюється управління.

З другого боку, публічне акціонерне товариство, у якому 100 % акцій належать державі, нездатне реалізувати головну мету корпоративізації – залучення фінансових ресурсів на безоплатній, безповоротній основі за рахунок продажу акцій. У експертному середовищі висловлюється думка про те, що корпоративіза-

ція державних підприємств взагалі не впливатиме на залучення інвестицій, оскільки інвестиційний клімат визначається зовсім іншими чинниками – стабільністю законодавства, ступенем захищеності права власності, успіхами у боротьбі з корупцією тощо [11]. Є певні сумніви і щодо змін в ефективності управління. Адже і зараз існують механізми, які дозволяють забезпечити її прийнятний рівень. Зокрема, керівник ДП «НЕК «Укренерго» призначається Кабінетом міністрів України. У контракті з ним передбачені фінансові показники, які він має забезпечити. Моніторинг виконання контрактних зобов'язань здійснюється щомісячно.

Як і підприємство, що виконує функції системного оператора, електропередавальне підприємство теж навряд чи можна вважати економічно незалежним. Тарифи на його послуги жорстко регулюються державними органами, які здійснюють регулювання у сфері енергетики. Послуги надаються на основі узгоджених з органами державного регулювання типових контрактів. Проведення аукціонів з розподілу пропускної спроможності здійснюється від його імені системним оператором. Рішення про збільшення пропускної спроможності, будівництво нових ліній також приймаються за погодженням з системним оператором. Хоча де-юре електропередавальне підприємство розглядається як самостійний суб'єкт, де-факто воно таким не є, адже практично усі господарські рішення воно має узгоджувати з іншими інстанціями – органами державного регулювання або системним оператором.

При цьому споживачі послуг нового передавального підприємства отримують більший ступінь свободи. Адже, по-перше, забезпечуються недискримінаційні умови доступу електропостачальників до магістральних та міждержавних електричних мереж при здійсненні експорту та/або імпорту електричної енергії (проведення електронних аукціонів з розподілення пропускної спроможності [1, ст. 10]). Причому пріоритетним є використання мереж для забезпечення потреб вітчизняних споживачів. По-друге, електропостачальники, які отримали доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж, мають право передати на договірних засадах іншим електропостачальникам доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж [1, ст. 10]. По-третє, у деяких випадках [1, ст. 10, п. 7] споживачі можуть отримати доступ до мереж поза аукціонами за умов здійснення інвестицій у збільшення пропускної спроможності електромереж.

Основною проблемою при створенні електропередавального підприємства, на нашу думку, є оцінка вартості майна, яке буде передане новому підприємству. Вартість основних засобів ДП «НЕК «Укренерго» у бухгалтерських документах не відповідає їх реальній (справедливій) вартості. Так, за даними фінансової звітності, протягом 2010-2014 рр. технічний стан основних засобів підприємства в цілому та окремо по електропідстанціях і лініях електропередачі покращився: коефіцієнти зношування знизилися, а коефіцієнти придатності – зросли. І все це мало місце тоді, коли частка основних засобів, що знаходилося в експлуатації понад 40 років, суттєво збільшилася. На нашу думку, природа цього протиріччя полягає у викривленні реальних даних щодо первісної та залишкової вартості основних засобів ДП «НЕК «Укренерго».

Зазначена проблема є типовою для українських підприємств, особливо для тих, що були засновані ще за радянських часів. Причини цього явища різні, але частіше незалежні від самого підприємства – багатозорові переоцінки та індексації вартості основних засобів, методика проведення яких не завжди була досконалою, гіперінфляція середини 90-х років тощо.

Незалежна оцінка вартості необоротних активів ДП «НЕК «Укренерго», що дістала позитивного висновку після проведення рецензування Фондом державного майна України (лист ФДМУ від 12.12.2013 р.), показала, що в результаті переоцінки балансова вартість основних засобів підприємства має зрости у 5,387 разів. Разом з тим, наслідком переоцінки має стати суттєве зростання амортизаційних відрахувань, що, у свою чергу, має призвести до зростання тарифу. За існуючого тарифу підвищення амортизаційних відрахувань перетворить підприємство на збиткове та посилить його залежність від зовнішніх суб'єктів – кредиторів, органів державної влади. Якщо ж переоцінку не проводити, а передати майно за балансовою вартістю, можливості новоствореного підприємства з залучення інвестицій у розширення пропускної спроможності будуть значно меншими, ніж можна було б очікувати. Враховуючи рівень зношеності основних фондів, це може стати серйозною загрозою для функціонування електропередавального підприємства у довгостроковій перспективі.

Окрім цього реорганізація ДП «НЕК «Укренерго» дасть можливість розв'язати ще одне принципово важливе питання – оптимізацію кадрового складу. Йдеться, насамперед, про Державну інспекцію з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії (Держенергонагляду). Загальна чисельність робітників цього підрозділу у 2013 р. становила 1637 осіб або 10,6% загальної середньооблікової чисельності працівників підприємства. Проте за своїми функціями, і за підпорядкуванням, Держенергонагляд не має прямого відношення до діяльності ДП «НЕК «Укренерго». Об'єктами його контролю є не магістральні та міждержавні електромережі, що стоять на балансі ДП «НЕК «Укренерго», а розподільчі електричні мережі, а також енергетичні об'єкти та електроустановки. До того ж за чинним законодавством підприємство або його структурний підрозділ не можуть бути уповноваженим органом щодо виконання функцій державного нагляду.

Висновки. Реформування ринку електроенергії України, основою якого є повномасштабна лібералізація та розбудова ефективного конкурентного середовища, передбачає, серед іншого, забезпечення недискримінаційного доступу до магістральних і міждержавних електричних мереж.

До чинників, що ускладнюють процес реорганізації, можна віднести такі: передача функцій та активів системному оператору одночасно від двох підприємств (ДП «НЕК «Укренерго» та ДП «Енергоринок»), в результаті чого системний оператор набуває відносно нових функцій (адміністрування розрахунків, адміністрування комерційного обліку); необхідність виділення бюджетних коштів на закупівлю та впровадження у промислову експлуатацію програмного та технічного забезпечення (від своєчасного фінансування залежить організація роботи балансуєчого ринку); невизначеність стосовно організаційно-правової форми новостворених підприємств, зокрема електро-

передавального підприємства (що може суттєво ускладнити залучення інвестицій у підвищення пропускної спроможності).

Процес реструктуризації пов'язаний з чималими ризиками. Найбільш значущим серед них є недооцінка вартості активів ДП «НЕК «Укренерго» (справедлива оцінка вартості активів – кропіткий та тривалий процес, результатом якого має стати різке підвищення амортизаційних відрахувань, внаслідок чого має зрости тариф на передачу електроенергії).

Подальші дослідження наслідків реформування ринку електроенергії та примусової реструктуризації окремих державних підприємств доцільно присвятити оцінці балансу позитивних і негативних наслідків цього процесу. Водночас слід вказати, що обґрунтованість такої оцінки залежить, насамперед, від визначеності у питанні щодо організаційно-правових форм новостворених підприємств.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/663-18>.
2. Мехович, С. А. Державний вектор вирішення проблеми небалансів оптового ринку електричної енергії України [Електронний ресурс] / С. А. Мехович, А. С. Колесніченко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – №3. – Т. 1. – С. 31-35. – Режим доступу : http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/24118/1/mmi2011_3_1_31_35_0.pdf.
3. Носулько, Ю. Реформування енергоринку. Нова модель. Правове регулювання [Електронний ресурс] / Ю. Носулько // Актуальні питання реформування енергоринку // Комітет з питань енергетики, нафти і газу Асоціації правників України 04.06.2014 р.: матеріали засідання. – Режим доступу : http://www.uba.ua/documents/doc/julia_nosulko_04_06_14.pdf.
4. Цаплін, В. Реформування оптового ринку електричної енергії України [Електронний ресурс] / В. Цаплін // ДП «Енергоринок України». – Режим доступу : http://www.er.gov.ua/data/seminar140409/Tsaplin_EICom.zip.
5. Завербний А. С. Аналізування проблем реформування українського ринку електричної енергії [Електронний ресурс] / А. С. Завербний // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2012. – № 748. – С. 311-321. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPM_2012_748_46.pdf.
6. Процюк, Т. Б. Реформирование рынка электрической энергии Украины с учетом опыта зарубежных стран [Текст] / Т. Б. Процюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 5. – Ч. 1. – С. 245-248.
7. Стрельбицька, Н. Є. Лібералізація оптового ринку електроенергетики України: перші наслідки [Текст] / Н. Є. Стрельбицька // Бізнес Інформ. – 2014. – №4. – С. 135-139.
8. Суходоля, О. М. Досвід реформування ринку електричної енергії в Україні [Текст] / О. М. Суходоля // Стратегічні пріоритети. – 2014. – №1. – С. 59-68.
9. Директива 2003/54/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу стосовно спіль-

них правил для внутрішнього ринку електроенергії, яка скасовує Директиву 96/92/ЄС [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_571.

10. Закон України «Про електроенергетику» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/575/97-вр>.

11. Поліщук, О. Корпоративізація «Укренерго» та «Енергоатому»: що і навіщо [Електронний ресурс] / О. Поліщук // Українська енергетика. – 20 березня 2012 р. – Режим доступу: <http://ua-energy.org/post/18174>.

І. Д. Падерін
академік АЕН України,

Ю. Г. Горященко
канд. екон. наук,

О. В. Романов
м. Дніпро

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ БІЗНЕС ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Широке використання різних інновацій, у тому числі інтелектуальних, є головним напрямом розвитку глобальної економіки світу і України зокрема.

Інтелектуальний бізнес – це підприємницька діяльність на засадах інтелектуального продукту з ціллю отримання прибутку та розвитку справи.

Сьогодні в Україні підприємствам цієї сфери притаманні наступні проблеми: низький рівень витрат на інновації та інтелектуальні продукти, відсутність стимулів до активного формування та реалізації власних ідей, переважання витрат на зарубіжні технології, недостатнє використання засобів інформаційних технологій.

Новітні інтелектуальні концепції вимагають від підприємств нових підходів у їх діяльності. У сучасних економічних умовах необхідно враховувати особливості інтелектуальної власності, створення та управління інтелектуальним бізнесом. Таким чином досліджувана проблема є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у наукові дослідження щодо розвитку інновацій та інтелектуального бізнесу в своїх працях зробили такі зарубіжні вчені: Б. Аллен, Г. Боденхаузен, М. Кондратьєв, Т. Коно, Ф. Котлер, Ж. Ломберт, Г. Менш, Р. Фостер, Й. Шумпетер та ін. Розвитку теоретичних і практичних засад функціонування інновацій та інтелектуального бізнесу в Україні присвячені дослідження вітчизняних вчених, серед яких: О. Амоша, І. Багрова, М. Бунчук, В. Геєць, О. Кураленко, М. Вачевський, В. Полохало, П. Микитюк, О. Кузьмін, Л. Федулова та ін.

Вперше на нові технології, що створені на основі раніше невідомих законів і закономірностей, звернув увагу М. Кондратьєв, який довів, що економічні зміни пов'язані із впровадження значних науко-технічних винаходів, технологічних нововведень [9]. Особливостями підходу Г. Менша та Р. Фостера у дослідженні причин виникнення і поширення нововведень є зміна технології. Розвиток кожної технології вчені пропонують характеризувати за допомогою S-подібної логістичної кривої, що відбиває залежність між витратами,

пов'язаними з розробкою нової технології продукту та результатами, які одержані внаслідок інтелектуальної діяльності [11]. Нова технологія «приходить» не одна, а у сукупності з іншими прикладними взаємодоповнюючими технологіями. Виникають «пучки» (або кластери за визначенням Й. Шумпетера) технологій, які стимулюють розвиток нових галузей, товарів, сприяють динаміці ринку [13]. Однак, недостатньо дослідженими залишаються питання активізації, а також державної підтримки інноваційного розвитку та інтелектуального бізнесу.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних і практичних рекомендації щодо розвитку інтелектуального бізнесу в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правова основа інноваційного розвитку та інтелектуального бізнесу регламентується цілою низкою Законів України: «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. (в чинній редакції від 05.12.2012 р.) [1], «Про науково-технічну інформацію» від 26.11.2013 р. (в редакції від 19.04.2014 р.) [2], «Про авторське право і суміжні права» в редакції від 27.10.2016 р. [3], «Про концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку» від 13.07.1999 р. [4], Про господарський кодекс України в чинній редакції від 08.12.2016 р. [5].

Теоретико-методологічні засади інтелектуального бізнесу

Розвиток у будь-якій соціо-економічній системі відбувається через оновлення всіх її складових – матеріально-технічної бази, системи управління, суспільних відносин, способу і стилю життя. Цілеспрямовані зміни здійснюються через нововведення різних типів, які стали самостійним об'єктом вивчення нової галузі науки – інтелект-інноватики, що вивчає закономірності процесів розвитку та формування новацій, нововведень, механізмів управління змінами, подолання опору нововведенням, адаптації до них людини, використання та поширення інтелектуальних потоків, інтелектуально-інноваційної діяльності, їх вплив на сферу конкуренції та розвиток суспільства в цілому. Предмет інтелект-інноватики – створення, освоєння та поши-